

«Προμηθέας» 11 ΦΕΒ. 2001

Η ΜΥΘΙΚΗ φιγούρα του Προμηθέα ως συμβόλου αντίστασης για οποιαδήποτε μορφής τυραννίας στέκεται ανεξίτηλη στους αιώνες που πέρασαν και που έρχονται. Ο Προμηθέας, ανυπάκουος και αντάρτης στην τυραννική εξουσία του Δία, χαρίζει τη φωτιά στην ανθρωπότητα. Το πρώτο βήμα προς τον πολιτισμό.

Το σύμβολο του Προμηθέα είναι ιδιαίτερα επίκαιρο στην ηλεκτρονική εποχή μας όπου ο άνθρωπος αντί ν' απολαμβάνει τ' αγαθά του πολιτισμού, αρχίζει να χάνει τα κεκτημένα δικαιώματά του, και ενώ η προμηθεϊκή φλόγα γίνεται ηλεκτρονικός σπινθήρας στο Διαδίκτυο, ο Δίας, με τη μορφή της Νέας Τάξης και της Παγκοσμιοποίησης, κατατρώγει το «σुकώπι» της ανθρωπότητας, έτσι που τελικά ο πολιτισμός γίνεται ταφόπλακα.

Ο πολυδιάστατος και φωτεινός προμηθεϊκός μύθος «χωράει» περισσότερο από ποτέ στην εποχή μας και είναι δραματικά επίκαιρος αποτελώντας δέλεαρ και πρόκληση για τον καλλιτέχνη που θέλει να εκφράσει δυναμικά την επικαιρότητα.

Δυστυχώς αυτό δεν συνέβη με την τρίπρακτη όπερα «Προμηθέας» σε σύλληψη, σχεδιασμό και σκηνοθεσία Ρόμπερτ Ουίλσον, βασισμένη στη μουσική του Ιάνη Ξενάκη. Είδα μία όπερα που μου θύμιζε σύντομο και ρηχό ηλεκτρονικό παιχνίδι σε υπολογιστή. Μία όπερα χωρίς καμία έμπνευση, όπου η Τιτανομαχία συρρικνώθηκε σε μερικούς «στυλιζαρισμένους» πολέμαρχους με περικεφαλαίες και δόρατα που κινούνται με ρομποτοειδή βηματισμό. Ο «Προμηθέας» του Αισχύλου - με τις ίδιες μηχανικές κινήσεις - διέσχιζε τη σκηνή σαν «ανθρωποειδές». Στην τρίτη πράξη, η σκηνή της απελευθέρωσης με τα τρία κυπαρίσσια αποτελείωσε τον «ενταφιασμό» του Προμηθέα. Το ξανάγραψα: Αυτή είναι η ελληνική μυθολογία; Αυτός είναι ο «Προμηθέας Δεσμώτης» του Αισχύλου; Η Τιτανομαχία σε περιληψη «κινούμενων σχεδίων».

Ο σκηνοθέτης, ακολουθώντας τη φόρμα των «ρηχών» εικόνων - ο λόγος απών, μηχανικές κινήσεις -, αποστέρησε τους μύθους από την ουσία τους. Αλλά όταν η φόρμα αποδεκατίζει το μύθο, τότε σε τι εξυπηρετεί;

Ο Ρόμπερτ Ουίλσον είναι γνωστός και καταξιωμένος για την πρωτοπορία του στις αρχές της δεκαετίας του '70 όπου στο πλαίσιο της θεατρικής έρευνας από το πρώτο του μεγάλο θέαμα, το «Βλέμμα του Κουφού» που «παρουσιάστηκε στο όγδοο Φεστιβάλ του Νανσύ το 1971, ο Ουίλσον αναγνωρίστηκε παγκόσμια ως δημιουργός ενός νέου θεατρικού λεξιλογίου που ξεπερνούσε τις μέχρι τότε αντιλήψεις για το θέατρο.

Όμως στον «Προμηθέα» προσπάθησε, μεσ' από μία «συμπυκνωμένη» εικονογραφία, ν' αναπληρώσει την απουσία του δυναμικού λόγου, ιδιαίτερα

στον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου. Αλλά οι εικόνες και τα ταμπλό διατύπωσαν το σκελετό των μύθων υπαινικτικά, επιφανειακά, ρηχά, χωρίς καμία ερευνητική διάσταση, χωρίς έμπνευση. Απουσίαζε κάθε ίχνος εμβάθυνσης στο «υπο-κείμενο» των μύθων. Αλλά και τα «χορικά-ιντερμέδια» από τον Αριστοφάνη («Ορνίθες») κινήθηκαν στον ίδιο φορμαλισμό της εικόνας, αλλά εδώ επιπλέον η εικονογραφία εμπλουτίστηκε με το στοιχείο του λόγου. Ως συνδεδετικό κρίκο ανάγνωσης των μύθων με το σύγχρονο παρόν, ο σκηνοθέτης χρησιμοποίησε τον ποιητή Καβάφη, ενώ το ποιήμα του «Τα κεριά» νομίζω ότι αποτελεί τη συνέχεια της προμηθεϊκής φλόγας. Τα χρώματα των εικόνων λειτούργησαν ως «σύμβολα - κλισέ» σε μία αφαιρετική αντίληψη της εικόνας.

Ηχητικά η μουσική του Ιάνη Ξενάκη ακούστηκε στο μοτίβο μιας μονότονης επανάληψης. Στο MMA η παγκόσμια πρεμιέρα του «Προμηθέα» ξεκίνησε την Πολιτιστική Ολυμπιάδα με απογοήτευση.

Καλλιόπη Ραπανάκη